

فرانکشتاین

(متن کوتاه شده)

ماری شلی . ترجمه‌ی جعفر مدرس صادقی

کتاب‌های مرییم (وابسته به نشر مهر کز)

Frankenstein
Mary Wollstonecraft Shelley

فرانکشتاین

مری شلی

ترجمه‌ی جعفر مدرس صادقی

طرح جلد از ابراهیم حقیقی

چاپ اول ۱۳۷۴، شماره‌ی نشر ۲۵

چاپ سوم ۱۳۸۶، ۲۶۰۰ نسخه، چاپ چهل‌چاپ

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۰۵-۹۴۷-۷

نشر مرکز: تهران، خیابان دکتر فاطمی، روبروی هتل لاله، خیابان باباطاهر، شماره‌ی ۸

صندوق پستی ۱۴۱۵۵-۵۵۴۱ | تلفن: ۳-۴۶۲۰۴۶۲۰۸۸۹۷ | فاکس: ۸۸۹۶۵۱۶۹

Email: info@nashr-e-markaz.com

حق چاپ و نشر محفوظ و متعلق به کتاب مریم (وابسته به نشر مرکز) است

سرشناسه:	شلی، مری ولستنکرافت (گودوین)، (۱۸۵۱-۱۷۹۷)
عنوان و پدیدآور:	فرانکشتاین (متن کوتاه شده) / مری شلی؛ ترجمه‌ی جعفر مدرس صادقی
مشخصات نشر:	تهران: نشر مرکز، کتاب مریم، ۱۳۸۵
مشخصات ظاهری:	۱۷۱ ص: مصور.
فروست:	ادبیات جهان برای جوانان
شابک:	978-964-305-947-7
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا
یادداشت: عنوان اصلی:	Frankenstein
موضوع:	فرانکشتاین
موضوع:	هیولا - داستان
موضوع:	داستان‌های انگلیسی - قرن ۱۹ م
شناسه افزوده:	مدرس صادقی، جعفر، ۱۳۲۲- مترجم
رده‌بندی کنگره:	۱۳۸۵ ف ۴ ش ۸ PZ ۳
رده‌بندی دیویی:	۸۴۲/۷
شماره کتابخانه ملی:	۸۵-۴۹۲۵۸ م

فهرست

۷	.....	مقدمه
۱۱	.....	معرفی نویسنده
۱۴	.....	۱ اولین نامه‌ی رابرت والتن به خواهرش، مارگرت
۲۹	.....	۲ کودکی ویکتور فرانکشتاین
۴۳	.....	۳ کابوس زنده
۵۹	.....	۴ قاتل همین جاست
۷۳	.....	۵ روی کوه‌های یخزده
۸۷	.....	۶ آدم‌های به این خوبی
۱۰۲	.....	۷ موجود اهریمنی
۱۱۵	.....	۸ هیولای دیگر
۱۲۹	.....	۹ شوک وحشتناک
۱۴۵	.....	۱۰ بدبخت‌ترین آدم دنیا
۱۵۹	.....	۱۱ ادامه‌ی نامه‌های رابرت والتن به خواهرش، مارگرت

مقدمه

ادبیات وسیله کوشش و کاوش برای رسیدن به دو شناخت اساسی است: شناخت انسان و شناخت زبان. با هر قصه، هر داستان کوتاه، هر رمان، گوشه‌هایی از وجود انسان را بهتر می‌شناسیم و با ریزه‌کاری‌ها و شگردهای اختراع بی‌تظیر او، یعنی زبان، بهتر آشنا می‌شویم. اختراعی که به او امکان می‌دهد هم خود را بشناساند و هم با دیگر پدیده‌ها آشنا شود. علوم و فنون بسیاری هستند که مستقیم یا غیرمستقیم به شناخت انسان و زبان او کمک می‌کنند. اما ادبیات است که می‌تواند تا اعماق ذهن و دل آدمی بکاود و احساسها و عواطف او را بشناساند. علوم و فنون بسیاری برای تحقیق در جنبه‌های بی‌شمار جسم و جان انسان و جهان عظیم پیرامونش تدوین شده‌اند. اما ادبیات است که می‌تواند ابزار دقیق و کارآمدی برای تماشا و درک همه زاویه‌های تاریک دنیای گسترده درون آدمی باشد. داستان، با نیروی تخیل، تا ژرفایی از ضمیر انسان نفوذ می‌کند که هیچ علم و فن دیگری توان پیشروی به آنجاها را ندارد. دانش و فن شاید ما را بخوبی با چگونگی ساخت و مفهوم یکایک پدیده‌های مادی و معنوی جهان آشنا کنند، اما تنها ادبیات است که چون آینه‌ای هم جسم مادی و هم جهان خیال آدمی را به او نشان می‌دهد.

شاید مهم‌ترین اختراع بشر زبان باشد. اختراعی که او از هزاران سال پیش آن را پیوسته دقیق‌تر و کامل‌تر کرده است تا هم دنیای گسترده پیرامون را بهتر تعریف کند و بشناسد، و هم دنیای پیچیده درون را بهتر تصویر کند و بشناساند. در این زمینه هم، دانشهای بسیاری به شناخت و تکامل زبان کمک کرده‌اند و می‌کنند، اما مهم‌ترین وسیله تکامل این اختراع، و هرچه دقیق‌تر کردن کارایی‌اش، ادبیات است. برای دانشهای دیگر زبان ماده خامی است، برای ادبیات خمیره زنده‌ای است که به همه تصویرهای جهان آشکار و دنیای خیال شکل و حرکت می‌دهد.

از این رو، نقش و تأثیر داستان بی‌همانند است و کاربردی معجزه‌وار دارد. چون با همه دقت و کارایی علمی‌اش با لذت‌ها و شیرینی‌های بازیچه‌ای سرگرم‌کننده نیز همراه است. چه وسیله‌ای از این بهتر که هم مایه دلپذیرترین و ماندنی‌ترین سرگرمی‌ها و هم ابزار دقیق‌ترین و سودمندترین شناخت‌ها و کشف‌هاست؟

نقش و تأثیر کلی داستان هرچه باشد، برای نوجوانان و جوانان دوچندان است. چنین وسیله‌ای که در مرز واقعیت و خیال شکل می‌گیرد، برای جوان و نوجوان که ذهنش بشدت در آن بخشی از جهان فعالیت دارد که واقعیت و خیال هنوز در آن آمیخته است، وسیله‌ای بسیار سودمند و محرک خلاقیت و پویایی ذاتی سن اوست. در سالهایی که ذهن انسان در اوج تحرک و فعالیت برای شناخت کامل دو جهان واقعی و خیالی و تفکیک شایسته و منطقی آنهاست، از اهمیت وسیله‌ای که هر دو جهان را بدقت می‌شناسد و بروشنی می‌شناساند نباید غافل بود. وسیله‌ای که هم کارایی ابزارهای علمی و فنی‌ای را دارد که جوان بزودی در دنیای بزرگترها با آنها سر و کار خواهد یافت و هم لذت و سرگرم‌کنندگی

بازبچه‌هایی را که اگر هم آنها را به کناری گذاشته باشد، هنوز از آنها دل نکنده است و هرگز نخواهد کند.

*

آنچه گفته شد مبنای انگیزه ما در ارائه مجموعه‌ای از متن‌های کوتاه شده از شاهکارهای ادبیات داستانی بوده است. اما انگیزه دیگری نیز هست که نه فقط به ادبیات و داستان، بلکه به کتاب در مفهوم عام آن نظر دارد.

علاقه به کتاب، عادت به کتاب‌خواندن و درک ارزش و اهمیت کتاب عمدتاً در دوره نوجوانی و آغاز جوانی شکل می‌گیرد. این دوره نه فقط در تعیین شکل نهایی شخصیت فرد، بلکه در تعیین راه و روش زندگی آینده او نقش اساسی دارد. با این همه، در کشور ما آن چنان که باید به کتابهای ویژه جوانان و نوجوانان توجه نشده است. و شاید بتوان دلیل اصلی ضعف فرهنگ کتابخوانی و وقت بسیار ناچیزی را که در زندگی هر روزه به مطالعه اختصاص داده می‌شود، در همین کمبود سراغ کرد. با همه اهمیتی که کتاب نوجوانان و جوانان دارد، در مجموع کتابهایی که هر ساله در ایران انتشار می‌یابد تعداد این نوع کتابها از کتابهای مخصوص خردسالان بسیار کم‌تر و از کتابهای ویژه بزرگسالان بی‌اندازه کم‌تر است. کمک به رفع این کمبود هم انگیزه دیگر ما بوده است.

*

متن کوتاه شده، در همان حال که همه جاذبه‌های متن اصلی را به صورت فشرده‌تر در خود حفظ می‌کند دو فایده اساسی دیگر هم دارد. اول این که، با ارائه جوهره و هسته مرکزی متن اصلی، هم خواننده را به

خواندن متن اصلی (و بطور کلی کتابخوانی) تشویق می‌کند و هم به او فرصت و امکان بیشتری می‌دهد تا از میان انواع مختلف داستان (عاطفی، تاریخی، ماجراجویی، علمی - تخیلی...) آنی را که بیشتر می‌پسندد انتخاب کند. فایدهٔ دوم این که با گرفتن وقت کم‌تری، به خواننده امکان بیشتری می‌دهد که به دیگر فعالیت‌های خود (کار و تحصیل، ورزش و بازی، فعالیت‌های اجتماعی) بپردازد.

به همین دو دلیل، معتقدیم که این مجموعه به همان اندازه که برای مخاطبان اصلی‌اش، یعنی نوجوانان و جوانان، سودمند است، می‌تواند برای بزرگسالان هم مفید باشد. متن‌های کوتاه شده این گروه را نیز با تعداد بیشتری از آثار بزرگ ادبیات جهان آشنا می‌کند، یا در صورت شناخت قبلی، به خاطرهٔ شیرین و پراحساسشان از نخستین کتابهایی که خوانده‌اند جانی تازه می‌دهد.

همهٔ آنچه را که گفته شد می‌توان در دو عبارت کوتاه خلاصه کرد: علاقه‌مندی و تجدید علاقه به کتاب و کتابخوانی و صرفه‌جویی در وقت. اهمیت این دو نکته نیازی به پرگویی ندارد. کوشش ما برای ارائه هر چه پاکیزه‌تر و زیباتر کتابهای مجموعه حاضر، ادای سهمی برای تأکید بیشتر بر این دو نکته بنیادی است.

معرفی نویسنده

میری ولستینکرافت گودوین شیلی (۱۸۵۱-۱۷۹۷) دختر ویلیام گادوین فیلسوف (۱۸۳۶-۱۷۵۶) و میری ولستینکرافت نویسنده (۱۷۹۷-۱۷۵۹) بود. مادرش بلافاصله پس از تولد او در ۱۷۹۷ درگذشت. در سال ۱۸۱۴، با بررسی بیش شیلی (۱۸۲۲-۱۷۹۲)، شاعر معروف رمانتیک، آشنا شد و با هم به اروپا رفتند و ازدواج کردند. پس از مرگ شوهرش، یک سالی در ایتالیا ماند و بعد به انگلستان برگشت.

میری شیلی را امروز فقط به واسطه‌ی معروف‌ترین اثرش، «فرانکشتاین»، می‌شناسند. «فرانکشتاین» (یا به تلفظ دقیق‌تر و نزدیک‌تر به اصل: فرَنکِشتاین) از غایت اشتها به فرهنگ لغت هم راه پیدا کرده و به صورت یک اصطلاح عام درآمده است: هیولایی که با خالق خودش در می‌افتد، تشکیلات مخرب‌بی که سازنده‌اش نمی‌تواند اداره‌اش کند و در چنبره‌ی آن اسیر می‌شود. بیشتر به هیولا و آن مخلوق ویرانگر «فرانکشتاین» می‌گویند و نه به سازنده‌ی هیولا. اما در خود داستان «فرانکشتاین»، چنان‌که خواهیم دید، هیولا فقط هیولاست و اسم ندارد:

فرانکشتاین سازنده‌ی هیولاست و نه خود او. فرانکشتاین دانشمند جوانی ست جاه‌طلب و جویای نام که جانور زنده‌ای می‌سازد به شکل انسان، با ابعادی کمی بزرگتر از یک آدم معمولی و با ریخت و قیافه‌ای زشت و مخوف. هیولای بدترکیبی که همه از دست او در می‌روند و قبل از همه، خود سازنده‌اش.

فکر نوشتن این کتاب را لرد بایرون (۱۸۲۴-۱۷۸۸) - شاعر رمانتیک انگلیسی و دوست صمیمی مری شلی و پرسی بیش شلی - پیشنهاد کرد. شبی مری شلی و همسرش و لرد بایرون و دوست دیگری در کنار دریاچه‌ی ژنو نشسته بودند. هر چهار نفر به داستان‌های اشباح و سنت قصه‌پردازی «گوتیک» که آن روزها خیلی متداول بود علاقه‌ی زیادی داشتند و بحث بر سر بهترین داستان‌های این سبک بود که به تازگی خوانده بودند. هر کسی اظهارنظری می‌کرد و به کتابی که خوانده بود ایرادی می‌گرفت و می‌گفت که اگر نویسنده این قسمت را کمتر کش داده بود بهتر بود و اگر فلان کار را می‌کرد یا نمی‌کرد بهتر بود و یا بدتر بود و در این میانه حوصله‌ی لرد بایرون سر رفت و پیشنهاد کرد که هر کس ادعا می‌کند که می‌تواند بهتر از آنها بنویسد، بنشیند و بنویسد. همگی صاحب ادعا بودند و قول دادند که این کار را انجام بدهند. اما فقط خود لرد بایرون و مری شلی به قول خود وفا کردند. لرد بایرون بخشهایی از اثری به نام «وَمپایر» را نوشت که ناتمام ماند و مری شلی «فرانکشتاین» را - که ابتدا داستان کوتاهی بود و بعد به پیشنهاد شوهرش به صورت رمان مفصلی درآمد.

«فرانکشتاین» در سال ۱۸۱۸ منتشر شد و نویسنده پس از بازگشت به انگلستان، چند رمان دیگر هم نوشت. از جمله، «والپرگا» (۱۸۲۳)، داستان پُرماجربایی از ایتالیای قرون وسطا، و رمانی در سه جلد به نام

«آخرین نفر» (۱۸۲۶) که ماجرای آن در قرن بیست و یکم اتفاق می‌افتد: طاعون همه‌ی نسل بشر را از میان برده است و فقط یک نفر زنده مانده که همان آخرین نفر باشد. رمان دیگرش - «لادور» (۱۸۳۵) - فرم زندگینامه‌یی دارد و در دفاع از شوهرش نوشته شده. مری شلی چندین سال از عمرش را صرف بازنویسی و تنظیم آثار شوهرش کرد و مجموعه‌ی آثار او را به چاپ رساند.

شهرت عالمگیر «فرانکشتاین» بیشتر از هر چیز به خاطر فیلمهای پرفروشی است که براساس این اثر ساخته شده: اولین فیلم «فرانکشتاین» در سال ۱۹۳۱ در آمریکا ساخته شد و با شرکت بوریس کارلوف در نقش هیولا و آخرین فیلم فرانکشتاین، به نام «فرانکشتاین مری شلی»، در همین سال گذشته (۱۹۹۴) ساخته شد و با شرکت رابرت دونیرو در نقش هیولا.